

THỰC TRẠNG NGƯỜI LAO ĐỘNG RÚT BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN

● DƯƠNG THỊ NHƯ NGUYỆT

Khoa Tài chính Ngân hàng và Bảo hiểm,
Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật công nghiệp

TÓM TẮT:

Tình trạng người lao động rút bảo hiểm xã hội (BHXH) một lần đang có xu hướng gia tăng trong những năm gần đây, gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến mục tiêu bảo đảm an sinh xã hội lâu dài của Nhà nước. Bài viết phân tích nguyên nhân chính dẫn đến hiện tượng này, tác động tiêu cực của việc rút BHXH một lần đối với người lao động và nền kinh tế, đồng thời đề xuất một số giải pháp nhằm hạn chế tình trạng trên, hướng đến xây dựng một hệ thống an sinh bền vững.

Từ khóa: bảo hiểm xã hội, an sinh xã hội, người lao động, rút bảo hiểm xã hội một lần.

1. Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây, tình trạng người lao động rút bảo hiểm xã hội (BHXH) một lần tại Việt Nam đang thu hút sự quan tâm của các nhà hoạch định chính sách và toàn xã hội. Việc rút BHXH một lần, mặc dù giúp người lao động giải quyết khó khăn tài chính trước mắt, nhưng lại tiềm ẩn nhiều hệ lụy lâu dài, ảnh hưởng đến quyền lợi an sinh khi về già và gây áp lực lên hệ thống an sinh xã hội quốc gia.

Theo thống kê từ Bảo hiểm xã hội Việt Nam, năm 2024 ghi nhận gần 1,1 triệu người lao động rút BHXH một lần, giảm 1,6% so với năm 2023. Mặc dù con số này cho thấy xu hướng giảm nhẹ, nhưng vẫn là một con số đáng lo ngại, phản ánh sự thiếu ổn định trong việc duy trì tham gia BHXH của người lao động.

Đặc biệt, nhóm lao động trẻ tuổi, làm việc trong khu vực ngoài nhà nước và các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài (FDI) chiếm tỷ lệ lớn trong số người rút BHXH một lần. Nguyên nhân chủ yếu xuất phát từ tâm lý lo ngại về sự thay đổi chính

sách, nhu cầu tài chính cấp bách và thiếu hiểu biết về quyền lợi lâu dài của BHXH.

Trước thực trạng này, việc phân tích nguyên nhân và đề xuất giải pháp nhằm giảm thiểu tình trạng rút BHXH một lần là hết sức cần thiết, góp phần bảo đảm quyền lợi cho người lao động và xây dựng hệ thống an sinh xã hội bền vững.

2. Tình trạng rút Bảo hiểm xã hội một lần

Thực trạng

Năm 2024, tình trạng người lao động rút BHXH một lần tại Việt Nam tiếp tục là một vấn đề đáng quan tâm. Theo thống kê từ Bảo hiểm xã hội Việt Nam, trong năm 2024, gần 1,1 triệu người lao động đã rút BHXH một lần, giảm 1,6% so với năm 2023. Tại TP. Hồ Chí Minh, số người rút BHXH một lần trong năm 2024 là hơn 99.900 người, thấp nhất trong 5 năm và giảm 11,4% so với cùng kỳ năm trước. Đây là tín hiệu rất đáng mừng.

Sự giảm nhẹ này được cho là kết quả của việc Luật BHXH 2024 sửa đổi quy định rõ ràng hơn về điều kiện hưởng BHXH một lần và có những chính sách khuyến khích người lao động ở lại hệ thống để

có cơ hội hưởng lương hưu, tạo sự yên tâm cho người lao động theo hướng gia tăng quyền lợi, khuyến khích người lao động ở lại với hệ thống như là giảm điều kiện thời gian tối thiểu đóng BHXH hưởng lương hưu từ 20 năm xuống còn 15 năm, bổ sung trợ cấp liên kết tăng cho những người sau tuổi nghỉ hưu đến tuổi hưởng hưu trí xã hội không có lương hưu thì được hưởng trợ cấp hàng tháng. Những người đang tham gia bảo hiểm xã hội trước ngày 1/7/2025 quyền lợi bảo hiểm xã hội một lần vẫn được đảm bảo. Với những người tham gia sau ngày 1/7 sẽ giới hạn trường hợp hưởng với những điều kiện hạn chế hơn nhưng có cơ hội để được hưởng bảo hiểm một lần. Khi ở lại hệ thống, người lao động có cơ hội được thụ hưởng các quyền lợi cao hơn như: khi tiếp tục tham gia BH được hưởng các chế độ với mức hưởng cao hơn, do các chế độ đều tính theo thời gian đóng (ốm đau, tai nạn lao động, bệnh nghề nghiệp,...). Họ cũng được hưởng lương hưu với điều kiện dễ dàng hơn. Trong thời gian hưởng lương hưu được Quỹ Bảo hiểm xã hội đóng bảo hiểm y tế; được hưởng trợ cấp hàng tháng khi không đủ điều kiện hưởng lương hưu và chưa đủ tuổi hưởng trợ cấp hưu trí xã hội. Trong thời gian hưởng trợ cấp hàng tháng được ngân sách nhà nước đóng bảo hiểm y tế. Ngoài ra, người lao động còn có cơ hội được hưởng chính sách hỗ trợ về tín dụng cho người lao động có thời gian đóng bảo hiểm xã hội mà bị mất việc làm.

Nguyên nhân

Tình trạng gia tăng số lượng người lao động rút bảo hiểm xã hội (BHXH) một lần trong những năm gần đây, mặc dù có xu hướng giảm nhẹ trong năm 2024, vẫn đặt ra nhiều thách thức cho hệ thống an sinh xã hội của Việt Nam. Nguyên nhân dẫn đến tình trạng này rất đa chiều, trong đó nổi bật là những yếu tố liên quan đến kinh tế, chính sách, nhận thức và tâm lý của người lao động. Trước hết, yếu tố kinh tế được xem là nguyên nhân phổ biến nhất. Trong bối cảnh nền kinh tế toàn cầu và trong nước còn nhiều biến động, nhiều doanh nghiệp thu hẹp quy mô sản xuất, cắt giảm lao động hoặc không duy trì được mức thu nhập ổn định cho người lao động. Hệ quả là người lao động, đặc biệt lao động phổ thông, phải đối mặt với áp lực tài chính

trước mắt như trả nợ, chi phí sinh hoạt, nuôi con ăn học... Do đó, việc rút BHXH một lần trở thành giải pháp tạm thời giúp họ có khoản tiền mặt để giải quyết khó khăn trước mắt.

Bên cạnh đó, một số lao động lo ngại về sự thay đổi trong chính sách BHXH theo Luật Sửa đổi có hiệu lực từ tháng 7/2025. Theo đó, người lao động tham gia BHXH từ năm 2025 trở đi sẽ chỉ được rút BHXH một lần trong một số trường hợp cụ thể, khiến không ít người lo sợ quyền lợi tương lai bị hạn chế. Vì thế, để “chắc chắn” về quyền lợi, họ lựa chọn rút BHXH một lần ngay khi có điều kiện, thay vì chờ đợi chính sách mới. Điều này thể hiện tâm lý thiếu niềm tin vào sự ổn định và nhất quán của chính sách an sinh xã hội.

Ngoài ra, sự thiếu hiểu biết của một bộ phận người lao động về lợi ích lâu dài của việc tham gia BHXH cũng là nguyên nhân quan trọng. Nhiều người chưa nhận thức rõ về giá trị của lương hưu định kỳ, thẻ bảo hiểm y tế miễn phí khi về già và các quyền lợi khác như tử tuất, tai nạn lao động... Họ thường đánh giá lợi ích BHXH thông qua khoản tiền cụ thể có thể nhận được trong hiện tại, thay vì xem xét đến an sinh bền vững trong tương lai. Điều này đặc biệt phổ biến ở nhóm lao động trẻ tuổi, di cư từ nông thôn lên thành phố làm việc trong các ngành sản xuất, dịch vụ, với đặc điểm là làm việc không ổn định, chuyển đổi công việc thường xuyên.

Cuối cùng, quy định pháp luật về thời gian tham gia BHXH tối thiểu để hưởng lương hưu hiện nay (20 năm) cũng được cho là chưa thực sự phù hợp với bối cảnh thị trường lao động hiện đại. Nhiều lao động tự do, làm nghề thời vụ hoặc có xu hướng “nhảy việc” thường xuyên cảm thấy khó khăn trong việc duy trì đóng BHXH liên tục trong thời gian dài như vậy. Chính sự thiếu linh hoạt trong chính sách đã khiến người lao động dễ dàng lựa chọn “thoát ly” khỏi hệ thống hơn là tiếp tục tham gia. Như vậy, tình trạng rút BHXH một lần là kết quả tổng hợp của nhiều nguyên nhân, trong đó sự thiếu linh hoạt của chính sách và nhận thức chưa đầy đủ của người lao động đóng vai trò chủ đạo.

Tác động của việc rút BHXH một lần

Việc rút bảo hiểm xã hội một lần, tuy mang lại lợi ích tức thì cho người lao động, lại tiềm ẩn nhiều hệ lụy lâu dài cho cá nhân và cả hệ thống an sinh xã hội quốc gia. Trước hết, đối với người lao động, việc nhận BHXH một lần đồng nghĩa với việc từ bỏ quyền lợi lương hưu hằng tháng khi đến tuổi nghỉ hưu. Điều này đồng nghĩa với việc họ sẽ không còn nguồn thu nhập ổn định khi không còn khả năng lao động, không được cấp thẻ bảo hiểm y tế miễn phí để chi trả cho các chi phí khám chữa bệnh ngày càng cao khi về già. Thực tế cho thấy, phần lớn người đã rút BHXH một lần sau đó không tiếp tục tham gia lại hệ thống, dẫn đến tình trạng không có lương hưu khi về già, phải sống phụ thuộc vào gia đình hoặc các chính sách trợ cấp xã hội tối thiểu của nhà nước. Đây là một thiệt thòi lớn so với người tiếp tục duy trì đóng BHXH và đủ điều kiện nhận lương hưu.

Ở góc độ xã hội, việc rút BHXH một lần làm suy giảm vai trò của hệ thống an sinh, khi mà ngày càng nhiều người già không có lương hưu hoặc không được bảo vệ về y tế. Từ đó, gánh nặng an sinh sẽ chuyển từ người lao động sang Nhà nước, gây áp lực lớn cho ngân sách quốc gia trong bối cảnh dân số đang già hóa nhanh. Đồng thời, việc người lao động rút BHXH hàng loạt cũng ảnh hưởng đến tính ổn định và bền vững của Quỹ BHXH. Khi người lao động rút tiền sớm, Quỹ sẽ bị “rút ruột”, trong khi chưa kịp tích lũy đủ để bảo đảm chi trả các chế độ dài hạn như hưu trí, tử tuất. Điều này đe dọa nghiêm trọng đến khả năng cân đối tài chính dài hạn của quỹ và gây mất niềm tin xã hội vào chính sách BHXH.

Ngoài ra, tình trạng rút BHXH một lần cũng ảnh hưởng đến mục tiêu phát triển bền vững của quốc gia. Một xã hội bền vững cần có một hệ thống an sinh xã hội mạnh, với sự tham gia đầy đủ của người dân. Nếu đa số người lao động rút khỏi hệ thống, mục tiêu bao phủ an sinh toàn dân trở nên khó đạt được. Do đó, việc hạn chế tình trạng rút BHXH một lần không chỉ là bảo vệ quyền lợi cá nhân, mà còn là yêu cầu cấp thiết để bảo đảm an ninh xã hội, duy trì nguồn lực quốc gia và hướng tới phát triển bền vững.

3. Giải pháp giảm thiểu tình trạng người lao động rút BHXH một lần

Tình trạng người lao động rút BHXH một lần không chỉ ảnh hưởng đến quyền lợi cá nhân mà còn tác động tiêu cực đến sự bền vững của hệ thống an sinh xã hội quốc gia. Để khắc phục vấn đề này, cần triển khai đồng bộ các giải pháp sau:

Thứ nhất, thiết kế lại hệ thống BHXH theo hướng linh hoạt và tiệm cận thực tế lao động hiện đại. Cần xem xét rút ngắn thời gian đóng BHXH tối thiểu để hưởng lương hưu xuống mức hợp lý hơn (ví dụ như 10 năm), đồng thời tạo ra các mô hình đóng - hưởng phù hợp cho lao động không liên tục, như lao động tự do hoặc làm việc theo mùa vụ. Việc cho phép người lao động chuyển đổi linh hoạt giữa BHXH bắt buộc và BHXH tự nguyện mà không mất quyền lợi cũng sẽ giúp duy trì sự tham gia liên tục trong hệ thống.

Thứ hai, xây dựng chính sách khuyến khích tài chính trực tiếp. Trong bối cảnh thu nhập thấp là nguyên nhân chính khiến người lao động rút BHXH một lần, có thể áp dụng các gói hỗ trợ tài chính, chẳng hạn như cấp bù một phần mức đóng BHXH cho nhóm lao động yếu thế, hay thưởng tiền mặt nếu người lao động không rút BHXH một lần sau khi nghỉ việc. Những chính sách này nên được triển khai có mục tiêu và định kỳ đánh giá hiệu quả để điều chỉnh phù hợp.

Thứ ba, cần hiện đại hóa hệ thống cung cấp dịch vụ BHXH. Việc tiếp cận thông tin và quyền lợi của người lao động vẫn còn bị giới hạn bởi thủ tục rườm rà và thiếu công khai. Việc ứng dụng mạnh mẽ công nghệ thông tin, đặc biệt là số hóa quá trình quản lý đóng - hưởng, xây dựng hệ sinh thái BHXH thông minh sẽ giúp người lao động dễ dàng tra cứu quá trình đóng, tính toán quyền lợi và ra quyết định đúng đắn về việc tiếp tục tham gia hay rút BHXH.

Thứ tư, đẩy mạnh truyền thông cá nhân hóa theo nhóm đối tượng. Thay vì các chiến dịch tuyên truyền dàn trải, cần xây dựng các chương trình truyền thông hướng mục tiêu, như tổ chức các buổi tư vấn trực tiếp tại các khu công nghiệp, vùng có đông lao động nhập cư, hay truyền tải

thông tin qua các nền tảng mạng xã hội theo hướng gần gũi, dễ hiểu. Cần đặc biệt chú trọng truyền thông tới nhóm lao động trẻ, giúp họ hiểu được lợi ích dài hạn của BHXH.

Thứ năm, hoàn thiện hệ thống hỗ trợ người lao động chuyển đổi việc làm. Một trong những nguyên nhân khiến người lao động rút BHXH là do mất việc, không có thu nhập và không có định hướng rõ ràng cho nghề nghiệp tương lai. Việc đầu tư vào hệ thống dịch vụ việc làm công - tư, các trung tâm đào tạo nghề và các nền tảng việc làm

trực tuyến, giúp kết nối người lao động với cơ hội mới, là giải pháp thiết thực để họ duy trì sự ổn định và tiếp tục tham gia BHXH.

Như vậy, việc giảm tình trạng rút BHXH một lần không thể chỉ dựa vào việc siết chặt quy định, mà cần phải tạo dựng một hệ sinh thái an sinh hấp dẫn, linh hoạt, đồng hành cùng người lao động trong suốt hành trình nghề nghiệp của họ. Đây là nhiệm vụ không chỉ của cơ quan BHXH, mà còn cần sự chung tay của Nhà nước, doanh nghiệp và toàn xã hội ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Bộ Lao động Thương binh và Xã hội (2024), Thống kê số lượng người rút BHXH một lần ở Việt Nam năm 2024.

Hà Văn Sỹ (2024), Giải pháp hạn chế rút BHXH một lần ở Việt Nam, Tạp chí Công Thương số 20 tháng 9/2024.

Vũ Thu (2025), Số người rút BHXH một lần đã giảm. Truy cập tại <https://baohiemxahoi.gov.vn/gioithieu/Pages/gioi-thieu-chung.aspx?CateID=0&ItemID=24253>

Quốc hội (2024), Luật số 41/2024/QH15-BHXH, Luật Bảo hiểm xã hội.

Ngày nhận bài: 20/1/2025

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 7/2/2025

Ngày chấp nhận đăng bài: 24/2/2025

THE CURRENT SITUATION OF ONE-TIME SOCIAL INSURANCE WITHDRAWAL BY WORKERS

● DUONG THI NHU NGUYET

Faculty of Finance, Banking and Insurance,
University of Economics and Industrial Technology

ABSTRACT:

In recent years, the increasing trend of workers opting for one-time social insurance withdrawal has posed significant challenges to the State's objective of ensuring long-term social security. This study examines the underlying causes driving this phenomenon, analyzes its adverse impacts on both workers and the broader economy, and proposes policy recommendations to mitigate one-time social insurance withdrawals. The findings aim to contribute to the development of a more sustainable and resilient social security system.

Keywords: social insurance, social security, workers, one-time social insurance withdrawal.